

ÜÇÜNCÜ KİŞİ YARARINA SÖZLEŞMEDE YARARLANANIN EDİMİ RET HAKKI

(Beneficiary's Right of Rejection in the Contract for the
Benefit of Third Parties)

Yrd. Doç. Dr. Gediz KOCABAŞ*

ÖZET

Üçüncü kişi yararına sözleşme nisbilik ilkesine getirilmiş en önemli istisnalardan birini oluşturur. Özellikle, tam üçüncü kişi yararına sözleşmede, söz konusu istisnai durum açık biçimde ortaya çıkar. Bu tür sözleşmelerde, yararlanan, tarafı olmadığı bir sözleşmeden alacak hakkı kazanır ve kazandığı bu alacak hakkını doğrudan borçluya karşı ileri sürebilir. Yararlananın, söz konusu alacak hakkını kazanması onun iradesinden bağımsız olarak gerçekleşir. Yararlanan, böyle bir sözleşmenin kurulduğu hakkında bilgi sahibi olmasa dahi vaadettiren ve vaadedenin anlaşmasıyla birlikte alacak hakkını kazanır. Ret hakkının amacı ve işlevi de bu durumda belirginleşir. Ret hakkını pozitif düzenlemeye tabi tutan Alman hukukunun aksine Türk ve İsviçre hukuklarında kişi yararına sözleşme bakımından ret hakkının düzenlenmemiş olması yararlanana bu hakkın tanınmasına engel oluşturmaz.

Anahtar kelimeler: Üçüncü kişi yararına sözleşme, nisbilik ilkesi, vaadettiren, vaadeden, yararlanan, tam ve eksik üçüncü kişi yararına sözleşme, ret hakkı.

Abstract

Contract for the benefit of third parties is one of the most important exception of the doctrine of privity of contract. This exceptional case comes in sight specially in genuine contract for the benefit of third parties. In such kind of contracts although the beneficiary is not a party he acquires the claim and asserts it against to debtor. The acquisition of claim by the beneficiary is free of his will. Even if he doesn't know about the contract acquisition of claim takes place when the promisee and the promisor agrees. In this fact the intendment and the function of the right of rejection becomes clear. The right of rejection is embodied in German law. In contrast, it is not regulated by Turkish and Swiss law. However, there is no reason to prevent the beneficiary using the right.

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Keywords: Contract for the benefit of third parties, the doctrine of privity of contract, promisee, promisor, beneficiary, genuine and spurious contract for the benefit of third parties, right of rejection.

I. Genel Olarak

A. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme Kavramı

1. Tanımı

Borçlar hukukuna egemen olan nisbilik ilkesi gereğince, borç ilişkisi sadece ilişkinin tarafları arasında hüküm ve sonuç doğurduğundan, üçüncü kişiler söz konusu ilişkiye yabancı kabul edilirler. Bu nedenle, hiç kimse tarafı olmadığı bir borç ilişkisinden alacak hakkı kazanamaz. Alacak hakkının sahibi borç ilişkisine taraf olarak alacaklı sıfatına sahip olan kişidir. Talep, dava ve cebri icraya başvurma hakları da sadece ona aittir. Kural böyle olmakla birlikte bazı istisnai durumlarda borç ilişkisinin üçüncü kişiler bakımından da etkili olması mümkündür. Bu anlamda, üçüncü kişi yararına sözleşme nisbilik ilkesinin en önemli istisnalarından birini oluşturur¹.

¹ **Antalya**, Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul 2015, s.23; **Akyol** Şener: Tam Üçüncü Şahıs Lehine Sözleşme, İstanbul 2008, s.8, 85; **Oğuzman**, Kemal/Öz, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2014, s.428; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, s.1141; **Kılıçoğlu**, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015, s.599; **Jauernig**, Othmar: Bürgerliches Gesetzbuch-Kommentar, München 2014, **Stadler**, Astrid: BGB §328, Rn.1; **Schulze**, Reiner: Bürgerliches Gesetzbuch, Baden-Baden 2014, **Schulze**, Reiner: §328, Rn.1; **Hornberger**, Thomas: “Grundfälle zum Vertrag zugunsten Dritter-Teil I”, JA 2015, s.8; **Palant**, Otto: Bürgerliches Gesetzbuch, München 2015, **Grüneberg**, Christian: Einf. vor §328, Rn.1; **Erman**, Walter: BGB Kommentar, Bd.I, Köln 2014, **Westermann**, Harm Peter: Vorbem. §328, Rn.1; **Looschelders**, Dirk/**Makowsky**, Mark: “Relativität des Schuldverhältnisses und Rechtsstellung Dritter”, JA 2012, s.724; **Linnenbrink**, Dominik: “Der Vertrag zugunsten Dritter in der notariellen Praxis”, MittRhNotK 1992, s.261; **Petersen**, Jens: “Der Dritte im Allgemeinen Schuldrecht”, JURA 2014, s.580, 581; **Weber**, Rolf H.: Berner Kommentar, Bd.VI-1-6, Bern 2002, Art.112, N.4, 14; **Furrer**, Andreas/**Schnyder**, Anton K.: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen, Zürich 2012, **Reetz**, Peter/**Graber**, Michael: Art.112, N.1; **Honsell**, Heinrich/**Vogt**, Nedim Peter/**Wiegand**, Wolfgang: Basler Kommentar-Obligationenrecht I, Art. 1-529 OR, Basel 2007, **Gonzenbach**, Rainer: Art.112, N.1; **Berger**, Bernhard: Allgemeines Schuldrecht, Bern 2008, N.2261; **Gauch**, Peter/**Schluep**, Walter R./ **Schmid**, Jörg/**Emmenegger**, Susan: Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Bd.II, Zürich 2014, N.3873; **Kramer**, Ernst A./ **Probst**, Thomas: Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Basel 2013, Ka.4, N.79; BGH IV ZR 205/04 (NJW 2006, s.1434); BGH III ZR 295/04 (MDR 2006, s.383). Nisbilik ilkesini pozitif düzenlemeye taşıyan Fransız Medeni Kanunu'nun 1165. maddesinde sözleşmenin sadece taraflar arasında hüküm ve sonuç doğuracağı belirtildikten sonra bu durumun bir istisnası olarak 1121. madde kapsamında üçüncü kişi yararına sözleşme kurumuna yollama yapılmıştır. Söz konusu düzenleme dikkate alındığında Alman, İsviçre ve Türk hukuk sistemleri karşısında Fransız Medeni Kanunu'nun üçüncü kişi yararına sözleşmenin istisnai niteliğine özel olarak yer veren tek temel düzenleme olduğu görülür. Bkz. **Hochstrasser**, Michael: Freizeichnung zugunsten und zulasten Dritter, Zürich 2006, N.182, Fn.305; **Krauskopf**, Patrick: Der Vertrag zugunsten Dritter, Freiburg 2000, N.128, 129; **Kramer/Probst**, Ka.4, N.72.

Üçüncü kişi yararına sözleşme, vaadettiren ile vaadeden arasında gerçekleşen ve vaadedene üçüncü kişi yararına bir edimi yerine getirme borcu yükleyen sözleşme olarak tanımlanır². Bu durumda, üçüncü kişi tarafı olmadığı bir sözleşmeden doğrudan doğruya bir alacak hakkı kazanmakta ya da kendisine sunulan edimi kendi adına kabul yetkisine sahip olmaktadır. Üçüncü kişi yararına sözleşme, vaadettiren üzerinden üçüncü kişiye aktarılacak edimin daha kısa bir yol izlenerek doğrudan ifasının sağlanması yanında sigorta ya da ömür boyu gelir sözleşmelerinde olduğu gibi üçüncü kişinin güvence ve bakım ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla başvurulmuş bir sözleşmedir³. Böylece, taraflar arasındaki ilişkiye yabancı olan üçüncü kişi, sözleşme özgürlüğü⁴ temel alınarak taraflarca kurgulanan model kapsamında sözleşmeden doğan borç ilişkisi üzerinde etkili olur. Ancak üçüncü kişinin bu kurgudaki yeri daima sabittir. Yararlanan sıfatıyla borç ilişkisinde yer alan üçüncü kişi alacak hakkının sahibi olabileceği gibi sadece edimi kabul yetkisine de sahip kılınabilir. Bunun dışında, üçüncü kişi aleyhine borçlanma yasağı gereğince üçüncü kişinin tarafı olmadığı bir sözleşme kapsamında borçlandırılması mümkün olmadığından üçüncü kişiyi borçlandırma amacıyla böyle bir sözleşme kurgusuna başvurulamaz.

Üçüncü kişi yararına sözleşme özel borç ilişkileri anlamında bağımsız bir sözleşme tipi oluşturmayı, çerçeve model niteliği taşır⁵. Bu nedenle, kanunda genel

² **Jauernig/Stadler**, §328, Rn.1; J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse, §§328-345, Berlin 2015, **Klump**, Steffen: Vorbem. zu §§ 328, Rn.4; **Kren Kostkiewicz**, Jolanta/**Nobel**, Peter/**Schwander**, Ivo/**Wolf**, Stephan: OR Kommentar, Zürich 2009, **Lips-Rauber**, Christina: Art.112, N.1; **Honsell**, Heinrich: Kurzkomentar Obligationenrecht, Basel 2014, **Lardi**, Daniele/**Vanotti**, Massimo: Art.112, N.1; **Krauskopf**, N.12; **Hochstrasser**, N.223; **Gauch/Schluep/Emenegger**, N.3874; **Huguenin**, Claire: Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil, Zürich 2014, N.1119; **Schwenzer**, Ingeborg, Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Bern 2012, N.86.01; **Akyol**, s.9; **Antalya**, s.23; **Eren**, s.1141; **Oğuzman/Öz**, s.428 vd.; **Yavuz**, Nihat: Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C.1, Ankara 2015, s.804; BGer 4A_724/2011 (SJ 2012 I, s.347); BGer 4A_44/2011 (**Stacher**, Marco: “Rechtsprechung des Bundesgerichts in Schiedssachen 2011 und 2012”, AJP 2013, s.120); BGer 4A_163/2012 (**Schmid**, Jörg/**Zbinden**, Oliver: “Die privatrechtliche Rechtsprechung des Bundesgerichts im Jahr 2013”, ZBJV 151/2015, s.32); BGE 117 II 315, 320; Yarg. HGK 29.11.2006 E.2006/3-754, K.2006/757 (**Yavuz**, s.809); Yarg. 11.HD 10.06.2015 E.2015/1742, K.2015/8028; Yarg. 11.HD 19.12.2014 E.2014/12621, K.2014/20139; Yarg. 3.HD 02.12.2014 E.2014/12033, K.2014/15715; Yarg. 3.HD 06.12.2004 E.2004/12296, K.2004/13423 (Legalbank).

³ Hk-BGB/**Schulze**, §328, Rn.1; **Looschelders/Makowsky**, s.723; **Schulze**, Reiner/**Grziwotz**, Herbert/**Lauda**, Rudolf: BGB Kommentiertes Vertrags und Prozessformularbuch, Baden-Baden 2014, **Prasse**, Christian/**Steinbach-Martens**, Daniela: §328, Rn.7; **Harke**, Jan Dirk: Allgemeines Schuldrecht, Berlin-Heidelberg 2010, Rn.428; **Erman/Westermann**, Vorbem. §328, Rn.4; **Palant/Grüneberg**, Einf. vor §328, Rn.2; **Jauernig/Stadler**, §328, Rn.1.

⁴ Üçüncü kişi yararına sözleşmenin istisnai niteliğini sözleşme özgürlüğünü esas alarak açıklayan görüş için bkz. **Joussen**, Jacob: Schuldrecht I - Allgemeiner Teil, Stuttgart 2015, Rn.1144; **Schwenzer**, OR AT, N.86.01; **Berger**, N.2261; **Eren**, s.1141.

⁵ **Gottwald**, Peter: Münchener Kommentar zum BGB, Bd.2, München 2015, §328, Rn.4; **Jauernig/ Stadler**, §328, Rn.8; **Staudinger/Klump**, §328, Rn.37; **Linnenbrink**, s.262;

hükümler kısmında düzenlenmiştir. Sözleşme özgürlüğü kapsamında, taraflar kendi sözleşmelerini üçüncü kişi yararına sözleşme modeline uygun olarak oluşturabilirler. Bu noktadan hareketle, üçüncü kişi yararına sözleşme, temel sözleşmenin üçüncü kişi için öngörülen yararlanma kaydı ile değiştirilmiş görüntüsü olarak da tanımlanabilir⁶. Temel sözleşmenin tipik ya da atipik nitelik taşıması önemsizdir. Bir sözleşme başlangıçta üçüncü kişi yararına sözleşme modeline uygun olarak kurulabileceği gibi daha sonra da bu modele dönüştürülebilir. Ayrıca üçüncü kişi yararına sözleşmenin uygulama alanı sadece özel hukuk sözleşmeleri ile sınırlı olmayıp aynı zamanda kamu hukukuna ilişkin sözleşmeler de bu kapsama dahildir⁷. Tanımlayıcı ölçüt sözleşmenin taraflarınca üçüncü kişi yararına bir edimin kararlaştırılmasıdır. Taraflar bu yöndeki iradelerini asıl sözleşmenin içinde bir hüküm olarak açıklayabilecekleri gibi ayrı bir sözleşmeyle de ortaya koyabilirler. Üçüncü kişi yararına sözleşme kendine özgü bir şekle tabi olmadığından iradenin açıklanması açık ya da örtülü gerçekleşebilir⁸. Bu hususta belirleyici olan vaadettiren ile vaadeden arasındaki temel hukuki işlemidir. Söz konusu işlemin şekle tabi olduğu durumlarda üçüncü kişi yararına sözleşme de aynı şekil kapsamında değerlendirilir. Bu doğrultuda, üçüncü kişi yararına sözleşme yoluyla daha önce şekle tabi olarak kurulmuş bir sözleşmede değişiklik yapılması amaçlandığında TBK m.13 (OR Art.12) uygulama alanı bulur⁹.

Üçüncü kişi yararına sözleşme üç ayaklı bir sistem üzerine inşa edilmiştir. Sözleşmenin tarafları vaadettiren ile vaadeden olup, bunlar arasındaki ilişki “karşılık

Hornberger, T.I, s.8; **Palant/Grüneberg**, §328, Rn.1; **Brox**, Hans/**Walker**, Wolf-Dietrich: Allgemeines Schuldrecht, München 2009, Ka.10, Rn.8; **Fikentscher**, Wolfgang/**Heinemann**, Andreas: Schuldrecht, Berlin 2006, Rn.294; **Medicus**, Dieter/**Lorenz**, Stephan: Schuldrecht I Allgemeiner Teil, München 2008, Rn.804; **Huguenin**, N.1121; **CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.2; **Schwenzer**, OR AT, N.86.02; **BK-Weber**, Art.112, N.15; **Furrer**, Andreas, **Müller-Chen**, Markus: Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zürich 2008, Ka.22, N.3; **Berger**, N.2262; **Hochstrasser**, N.223; **Bärtschi**, Harald: Verabsolutierte Relativität-Die Rechtsstellung des Dritten im Umfeld von Verträgen, Zürich 2009, s.246, 250; **Akyol**, s.88; **Oğuzman/Öz**, s.436; BayObLG 3Z BR 111/02 (NJW-RR 2003, s.4); BGE 100 II 368, 375; BGer 4A_724/2011 (SJ 2012 I, s.347). Ayrıca karşı. BGE 98 II 305, 307; BGE 96 II 79, 95. Üçüncü kişi yararına sözleşme kurumu bu düşüncenin etkisiyle sade bir düzenlemeye tabi tutulduğundan, üçüncü kişi yararına sözleşme kapsamında ortaya çıkan hukuki sorunlar borçlar hukukunun ilgili hükümlerine göre çözüme ulaştırılır. Bkz. **BK-Weber**, Art.112, N.9, 16, 30. Benzer yönde karşı. **Koller**, Alfred: Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Bern 2009, Ka.8, Abschn.1, §73, N.31.

⁶ **Krauskopf**, N.12; **KuKo OR-Lardi/Vanotti**, Art.112, N.2. Benzer yönde ayrıca bkz. **Medicus/Lorenz**, Rn.804.

⁷ **MüKoBGB/Gottwald**, §328, Rn.5; **Staudinger/Klumpff**, Vorbem. §§328, Rn.74; **GF BGB-Prasse/Steinbach-Martens**, §328, Rn.2; **Linnenbrink**, s.262; **Palant/Grüneberg**, §328, Rn.1.

⁸ **Staudinger/Klumpff**, §328, Rn.51; **BK-Weber**, Art.112, N.35; **BSK OR I- Gonzenbach**, Art.112, N.5; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.36; **BGH XI ZR 330/89** (MDR 1991, s.435); **OLG Frankfurt 14 U 107/ 00** (NJW-RR 2002, s.54).

⁹ **Berger**, N.2287; **Akyol**, s.89.

ilişkisi¹⁰ olarak adlandırılır. Bu ilişki, kural olarak, borç doğurucu bir sözleşmeye dayanır. Uygulamada da çoğu zaman satış, eser, hizmet, kira ya da sigorta sözleşmesi gibi ivazlı bir hukuki ilişki temel alınır¹¹. Yararlanan durumundaki üçüncü kişi bu ilişkiye yabancıdır. Karşılık ilişkisinin kurulmasında yararlananın katılımı aranmaz. Yararlanan, karşılık ilişkisinin tarafı olmamasına rağmen bu ilişki nedeniyle vaadettiren ile yararlanan arasında “değer ilişkisi”, vaadeden ile yararlanan arasında ise “edim ilişkisi” meydana gelir¹². Yararlananın, sözleşmenin kurulmasına katılmaması, buna karşı çıkması ya da sözleşmenin kurulduğu hususunda bilgisinin olmaması durumunda dahi vaadettiren ve vaadedenin bu yönde anlaşmasıyla birlikte değer ve edim ilişkileri de kurulur¹³.

Üçüncü kişi yararına sözleşmede borçlu sıfatı vaadedene aittir. Vaadedenin bu borcu, vaadettiren ile yapmış olduğu sözleşmeden doğmuş olup; vaadeden tarafından yararlanana yapılacak ifa ile son bulur. Yararlanan, sözleşmenin tarafı olmadığı için kendisi ile vaadeden arasında teknik anlamda sözleşmeye dayalı bir ilişki bulunmaz¹⁴. Buna rağmen edim ilişkisi kapsamında yararlanan ile vaadeden arasındaki karşılıklı koruma ve özen yükümlülükleri nedeniyle sözleşme benzeri bir durumun varlığı kabul edilir¹⁵.

¹⁰ Söz konusu ilişkinin “temel ilişki” olarak da adlandırılabilceği yönünde **Linnenbrink**, s.262. Benzer yönde **Staudinger/Klump**, Vorbem. §§328, Rn.4; **Looschelders/Makowsky**, s.725. “Kapama ilişkisi” kavramının kullanılması yönünde **Akyol**, s.85.

¹¹ **Weiler**, Frank: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Baden-Baden 2014, Ka.34, Rn.8; **Joussen**, Rn.1167 vd.. Bununla birlikte bazı durumlarda bağışlama gibi ivazsız bir sözleşmenin de karşılık ilişkisine temel oluşturması mümkündür. Bkz. **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.21.

¹² **CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.3; **Gauch/Schluep/Emmenegger**, N.3879; **Schwenzer**, OR AT, N.86. 05; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.5 vd.; **Oğuzman/Öz**, s.430. Benzer yönde **Eren**, s.1149. Karşılık ve değer ilişkisi yanında vaadeden ile üçüncü kişi arasındaki ilişkiyi “üçüncü ilişki” olarak adlandıran görüş için bkz. **Jauernig/Stadler**, §328, Rn.9,11; **Linnenbrink**, s.267. Söz konusu ilişkinin “ifa ilişkisi” olarak adlandırılması yönünde **Staudinger/Klump**, §328, Rn.8, 22; **Hk-BGB/Schulze**, §328, Rn.3; **Erman/Westermann**, Vorbem. §328, Rn.6; **Hornberger**, T.I, s.8; **Looschelders/Makowsky**, s.725; **GF.BGB-Prasse/Steinbach-Martens**, §328, Rn.3; **Palant/Grüneberg**, Einf. vor §328, Rn.5; **Krauskopf**, N.22; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.20. Farklı ifadelerin kullanılmasına ilişkin ayrıca karşı. **Medicus/Lorenz**, Rn.809; **Linnenbrink**, s.267; **Kramer/Probst**, Ka.4, N.80; **Akyol**, s.171.

¹³ **MüKoBGB/Gottwald**, §328, Rn.3. Karş. **Staudinger/Jagmann**, §328, Rn.11; **Huguenin**, N.1139; **Prütting**, Hanns/Wegen, Gerhard/Weinreich, Gerd: BGB Kommentar, Köln 2014, **Stürner**, Michael/ **Medicus**, Dieter: §328, Rn.3; **Brox/Walker**, Ka.10, Rn.13.

¹⁴ **Krauskopf**, N.22; **Joussen**, Rn.1175; **Weiler**, Ka.34, Rn.11; **Linnenbrink**, s.267; **Akyol**, s.171; Yarg. 13.HD 26.06.1990 E.1990/4646, K.1990/4682 (Legalbank).

¹⁵ **MüKoBGB/Gottwald**, §328, Rn.31; **Weiler**, Ka.34, Rn.11; **Joussen**, Rn.1175. Karş. **Hornberger**, T.I, s.8; **Stadler**, s.734; **Looschelders/Makowsky**, s.725; **Palant/Grüneberg**, Einf. vor §328, Rn.5, §328, Rn.7; **Krauskopf**, N.22; **BGH VI ZR 63/52 (NJW 1953, s.977)**; **BGH III ZR 295/04 (NZM 2005, s.955)**; **BGH IV ZR 205/04 (NJW 2006, s.1434)**.

2. Konusu

Üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusu borçlandırıcı işlemdir. Söz konusu borçlandırıcı işlem olumlu ya da olumsuz edimden oluşabileceği gibi vaadedenin fiziki veya fikri gücü ile yerine getireceği bir edim yanında malvarlığından yerine getireceği bir edim de üçüncü kişi yararına sözleşmeye konu olabilir. Bu hususlar genel kurallara tabi olduğu için üçüncü kişi yararına sözleşme bakımından bir özellik taşımazlar.

Borçlandırıcı işlemler gibi tasarruf işlemlerinin de üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturup oluşturamayacağı sorusu ise en yoğun tartışmaların yaşandığı alanlardan birini oluşturur. Bu soruya verilecek yanıt farklı hukuk sistemlerine göre değişiklik göstermekle birlikte karşılaştırmalı hukuk öğretisinde savunulan görüşleri üç temel başlık altında toplamak mümkündür. Bir görüş, üçüncü kişi yararına tasarruf işlemlerine karşı tam anlamıyla olumsuz bir tavır benimserken; karşı görüş ise neredeyse her tasarruf işleminin üçüncü kişi yararına sözleşme modelinde gerçekleşmesine olumlu yaklaşır. Söz konusu iki farklı görüş arasında yer alan diğer bir görüş ise kural olarak üçüncü kişi yararına tasarruf işleminin yapılamayacağını, ancak bazı durumlarda istisnaların gerçekleşebileceğini kabul eder¹⁶.

Alman Hukukunda üçüncü kişi yararına sözleşmenin kural olarak borçlandırıcı işlemi konu aldığı kabul edilmekle birlikte tasarruf işlemlerinin üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturup oluşturmayacağı tartışması borçlar hukukuna ilişkin tasarruf işlemleri ile aynı tasarruf işlemleri ayrımı doğrultusunda değerlendirilir. Üçüncü kişi yararına gerçekleştirilecek aynı tasarruf işlemlerinin ortaya çıkarabileceği hukuki belirsizliğin aynı haklara hakim olan ilkelerle bağdaşmayacağı düşüncesiyle söz konusu işlemler bakımından çoğunlukla savunulan görüş olumsuzdur. Bu görüşün oluşumunda özellikle ret hakkının kullanılmasına bağlanan sonuçlar belirleyicidir. Bununla birlikte açıklık ilkesine ihtiyaç duyulmayan borçlar hukukuna ilişkin tasarruf işlemlerinde üçüncü kişi yararına sözleşme modelinin uygulanabilir olduğu görüşü de kabul görmektedir¹⁷. Öğretideki bölünmüşlük karşısında Alman Yüksek Mahkemeleri ise yürürlükte olan yasal düzenlemeler kapsamında tasarruf işlemlerinin üçüncü kişi yararına sözleşmeye konu edilemeyeceği görüşünü istikrarlı biçimde devam ettirmektedir¹⁸.

¹⁶ Açıklamalar için bkz. **Krauskopf**, N.1700, Fn.1885.

¹⁷ BGB §328'nin kıyas yoluyla tasarruf işlemlerine uygulanabilir olup olmadığı yönündeki tartışmalar için bkz. **Jauernig/Stadler**, §328, Rn.6; MüKoBGB/**Gottwald**, §328 Rn.268, 273; **Palant/Grüneberg**, Einf. vor §328, Rn.8, 9; **Hornberger**, Thomas: "Grundfälle zum Vertrag zugunsten Dritter-Teil II", JA 2015, s.96; **Erman/Westermann**, §328, Rn.1, 2; **PWW-Stürner/Medicus**, §328, Rn.8-10; Hk-BGB/**Schulze**, §328, Rn.4. Karş. **Fikentscher/Heinemann**, Rn.295.

¹⁸ BGH V ZR 209/61 (NJW 1964, s.1124); BGH IX ZR 222/92 (DNotZ 1995, s.494); BGH IX ZR 54/85 (NJW-RR 1986, s.848); BGH XI ZR 183/93 (NJW 1994, s.2483); BayObLG,

İsviçre hukukunda üçüncü kişi yararına sözleşme kurumunu düzenleyen OR Art.112'nin borçlandırıcı işlemler dikkate alınarak tasarlandığı kabul edilir. Tasarruf işlemleri bakımından ulaşılabilecek sonuç ise iki yönlü bir değerlendirmeye tabi tutulur. Aynı tasarruf işlemleri dikkate alındığında, öğreti ve uygulama bu işlemlerin üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturamayacağı hususunda büyük ölçüde görüş birliği içerisinde¹⁹. Aynı tasarruf işlemleri bakımından üçüncü kişi yararına sözleşmeye olumsuz yaklaşan öğreti borçlar hukukuna ilişkin tasarruf işlemleri bakımından ise görüş birliği oluşturamamıştır²⁰.

Türk hukukunda da üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu kural olarak borçlandırıcı işlemin oluşturduğu görüşünden hareket edilerek tasarruf işleminin üçüncü kişi yararına sözleşme modelinde yapılması mümkün görülmez²¹. TBK m.129 (OR Art.112), vaadettiren ile vaadeden arasındaki sözleşmeden doğan alacak hakkını esas alır. Söz konusu düzenlemenin birinci fıkrasında yer verilen "...*üçüncü kişi yararına edim yükümlülüğü...*" ve "...*edimin ifasını isteyebilirler...*" ibarelerinden anlaşılacağı üzere burada esas alınan borçlandırıcı işlem²². Düzenlemenin söyleminde tasarruf işlemlerinin de bu kapsama dahil edildiği yönünde bir dayanak noktası bulunmamaktadır. Ayrıca, üçüncü kişi yararına sözleşmenin tipik hukuki sonucu, vaadettiren ile vaadeden arasında kararlaştırılan edimi üçüncü kişiye ifa etme borcunu vaadedenin yüklemesidir. Bir taraftan düzenlemenin söylemi diğer taraftan

ZZ BR 57/02 (NJW 2003, s.1402); OLG Düsseldorf 18 U 75/92 (NJW 1993, s.1602); OLG Düsseldorf 9 U 140/88 (MittRhNotK 1990, s.52); OLG Frankfurt 19 U 174/82 (VersR 1984, s.755); OLG Karlsruhe 11 Wx 18/01 (BWNNotZ 2002, s.11); KG 4 U 2866/76 (OLGZ 1978, s.67).

¹⁹ **Gauch/Schlupe/Emmenegger**, N.3905; **Schwenzer**, OR AT, N.86.26; **CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.7; **Huguenin**, N.1159; **BSK OR I-Gonzenbach**, Art.112, N.3, 4; **OR-Komm/Lips-Rauber**, Art.112, N.6; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.14; **Berger**, N.2267; **Gauch, Peter/Aeppli**, Viktor/**Stöckli**, Hubert: Präjudizienbuch OR, Zürich 2012, **Göksu**, Tarkan: Art.112, N.1; **BGE 67 II 88, 95; BGE 42 II 56, 59. Karş. Krauskopf**, N.1728-1738. Taşınmazlar üzerindeki aynı hakları konu alan tasarruf işlemleri bakımından hakim görüşe katılmakla birlikte taşınırlara ilişkin tasarruf işlemlerinin tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturabileceği yönünde karşı **Skripsky**, Martin/**Weber**, Rolf H.: "Verfügungen zugunsten Dritter", ZBJV 2003, s.260, 264. Benzer yönde **Bärtschi**, s.254.

²⁰ Borçlar hukukuna ilişkin tasarruf işlemlerinde OR Art.112'nin kıyas yoluyla uygulanabilir olup olmadığı yönünde tartışmalar için bkz. **CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.7; **Huguenin**, N.1161 vd.; **Schwenzer**, OR AT, N.86.27; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.14; **Bärtschi**, s.254; **Hochstrasser**, N.224; **Gauch/Schlupe/Emmenegger**, N.3905, 3906; **Krauskopf**, N.1701 vd.; **BK-Weber**, Art.112, N.23 vd.; **Skripsky/Weber**, s.254 vd.; **Loser-Krogh**, Peter: "Bundesgericht, I. Zivilabteilung, 7.8.2000, i.S. Banque de Dépôts et de Gestion c. Henri et Eric Bonnet, BGE 126 III 375 ff., Berufung", AJP 2001, s.117; **Büscher**, Andreas: Die einvernehmliche Aufhebung von Schuldverträgen, Zürich 2015, N.622. Ayrıca, tasarruf işlemleri arasında ayırım yapmaksızın bunların üçüncü kişi yararına sözleşmeye konu yapılamayacağı görüşünün kabul edildiği yönünde karşı **KuKo OR-Lardi/Vanotti**, Art.112, N.2.

²¹ **Eren**, s.1143; **Oğuzman/Öz**, s.438; **Akyol**, s.88.

²² **Skripsky/Weber**, s.249.

söz konusu hukuki sonuç dikkate alındığında üçüncü kişi yararına sözleşmenin tasarruf işlemlerine yabancı olduğu sonucuna ulaşılır. Bu nedenle, TBK m.129'un tasarruf işlemleri bakımından doğrudan uygulanması mümkün değildir. Nitekim karşılaştırmalı hukukta konuya ilişkin tartışmalar da doğrudan uygulamaya yönelik olmayıp, kıyas yoluyla gerçekleşecek uygulamanın mümkün olup olmadığı noktasında yoğunlaşmaktadır. Kanaatimizce, sorunun Türk hukukundaki yanıtı diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi borçlar hukukuna ilişkin tasarruf işlemleri ve aynı tasarruf işlemleri ayırımı kapsamında değerlendirilmelidir.

Benimsediğimiz görüş doğrultusunda tasarruf işlemlerinin üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturması kural olarak mümkün görülmez. Bununla birlikte Borçlar hukukuna ilişkin tasarruf işlemleri bakımından bu kurala bazı istisnalar getirilebilir. İbra sözleşmesi bu anlamda verilecek tipik örneklerden biridir²³. Diğer taraftan alacaklı ve borcu üstlenen arasında kurulan dış üstlenme sözleşmesi kapsamında da alacaklı bakımından borçlu sıfatına sahip üçüncü kişi yararına bir tasarruf işlemi yapılmaktadır²⁴. Ayrıca, vaadettiren ve vaadeden aralarında anlaşarak üçüncü kişiye yeni bir alacak hakkı kazandırabildiklerine göre aynı kurgu içinde mevcut bir alacak hakkının üçüncü kişiye devredilmesi de mümkün olabilir. Başka bir söyleyişle, üçüncü kişi yararına alacağın devri sözleşmesi yapılabilir²⁵.

Aynı haklar alanında geçerli olan açıklık ilkesi ve güvenin korunması ilkesi ile birlikte tapu sicilinin kendine özgü rejimi dikkate alındığında taşınmazlar üzerindeki aynı hakları konu alan tasarruf işlemlerinin üçüncü kişi yararına sözleşme biçiminde yapılamayacağı sonucuna ulaşılır. Tapu siciline yüklenen görev gereğince aynı hakların kesin ve isabetli olarak sicilde gösterilmesi zorunludur. Özellikle, geçmişe etkili ret hakkının kullanılması sonucunda, gerçek hak sahipliği ile sicilde görünen hak sahipliği arasında uyumsuzluk oluşabileceğinden ortaya çıkacak belirsizlik durumunun beraberinde getirdiği hukuki rizikolar aynı tasarruf işlemleri bakımından benimsenen olumsuz tavrın en önemli sebebini oluşturur.

Aynı hakların toplumun diğer üyeleri tarafından anlaşılabilir biçimde açıklığa kavuşturulması hak ve işlem güvenliğinin sağlanması için büyük önem taşır. Açıklık,

²³ CHK-Reets/Graber, Art.112, N.7; Huguenin, N.1165; Schwenzler, OR AT, N.86.27; Losser-Krogh, s.117; Skripsky/Weber, s.254; BSK OR I-Gonzenbach, Art.112, N.3; Gauch/Schluep/Emmenegger, N.3905; Krauskopf, N.1706; Koller, Ka.8, Abschn.1, §73, N.14; Bärtschi, s.254; Hochstrasser, N.225; BGer 4C.376/1991 (Hochstrasser, N.225, Fn.360; Krauskopf, N.1706, Fn.1888). İbra sözleşmesinin üçüncü kişi yararına sözleşme modelinde yapılmasının mümkün olmadığı yönünde Oğuzman/Öz, s.438, dn.110.

²⁴ Schwenzler, OR AT, N.86.27; Gauch/Schluep/Emmenegger, N.3905; Krauskopf, N.1702; BSK OR I-Gonzenbach, Art.112, N.3; Koller, Ka.8, Abschn.1, §73, N.14.

²⁵ Krauskopf, N.1714 vd.; BK-Weber, Art.112, N.25; Berger, N.2266; Koller, Ka.8, Abschn.1, §73, N.14; Skripsky/Weber, s.255, 256; Fikentscher/Heinemann, Rn.296. Karş. BSK OR I-Gonzenbach, Art.112, N.3.

taşınmazlar üzerindeki aynı haklar söz konusu olduğunda tapu sicili yoluyla gerçekleşir. Taşınır bakımından ise açıklık ilkesini gerçekleştirme aracı zilyetliktir. Taşınır üzerinde aynı hakların kazanılması zilyetliğin kazanılmasına bağlanmış olup; ayrıca zilyetliğin hak karinesine temel oluşturması kabul edilmiştir. Bu nedenle, taşınır üzerindeki aynı hakları konu alan tasarruf işlemlerinin üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturması mümkün değildir²⁶.

B. Eksik ve Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme Ayrımı

Kanun koyucu tarafından öngörülmüş ayırım doğrultusunda, yararlananın, vaadedene karşı bir alacak hakkına sahip olup olmadığı ölçütü dikkate alınarak üçüncü kişi yararına sözleşme “eksik” ve “tam” olmak üzere iki başlık altında incelenir²⁷. Söz konusu ayırmada kabul edilen ölçüt yararlananın hukuki durumudur. Yararlanana ait bir alacak hakkının varlığı vaadettiren ile vaadeden arasındaki sözleşmeye göre belirlenir. Başka bir söyleyişle, yararlanana sadece edimi kabul yetkisi mi tanıdığı ya da yararlananın bir alacak hakkına mı sahip olduğu sorusunun yanıtı sözleşmenin yorumuna bağlıdır. Bu doğrultuda, yararlananın, vaadedene karşı ileri sürebileceği bir alacak hakkına sahip olup olmadığı sorusu yanıtlanırken öncelikle sözleşmenin niteliği ve amacı doğrultusunda taraf iradelerinin yorumlanması gerekir²⁸. Bu husus-

²⁶ Açıklık ilkesinin üçüncü kişi bünyesinde gerçekleştiği durumlarda istisnai olarak taşınır alacak hakkını konu alan aynı tasarruf işlemlerinin üçüncü kişi yararına sözleşme kapsamında yapılabileceği görüşü için bkz. **Skripsky/Weber**, s.258; **Krauskopf**, N.1731 vd..

²⁷ “Eksik” ve “tam” üçüncü kişi yararına sözleşme kavramları kanunda yer almamakla birlikte öğreti ve uygulama tarafından benimsenerek kullanılmaktadır. Bkz. **Jauernig/Stadler**, §328, Rn.2,3; **Erman/Westermann**, Vorb. §328, Rn.1, 2; **MüKoBGB/Gottwald**, §328, Rn.1,9; **Hk-BGB/Schulze**, §328, Rn.2; **Staudinger/Klumpff**, Vorbem. §§328, Rn.6; **PWW-Stürner/Medicus**, §328, Rn.12; **Hornberger**, T.I, s.7, 8; **Medicus/Lorenz**, Rn.810; **Linnenbrink**, s.261; **CHK-Rets/Graber**, Art.112, N.5; **Huguenin**, N.1125; **OR-Komm/Lips-Rauber**, Art.112, N.8; **Gauch/Schlupe/Emmenegger**, N.3880; **Schwenzer**, OR AT, N.86.06; **Bärtschi**, s.246; **BK-Weber**, Art.112, N.5; **Krauskopf**, N.437, 884; **Kramer/Probst**, Ka.4, N.79, 81; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.28; **Oğuzman/Öz**, s.430; **Antalya**, s.23, 24; **Kılıçoğlu**, s.602; **Eren**, s.1144; **Yavuz**, s.805; **BGH IX ZR 139/06** (DNotZ 2007, s.829); **OLG München 25 U 3831/99** (NJW 2000, s.1423); **BGE 139 III 60, 63**; **Yarg. 11.HD 19.12.2014 E.2014/12621, K.2014/20139**; **Yarg. 11.HD 30.10.2014 E.2013/13391, K.2014/16503**; **Yarg. 3.HD 02.12.2014 E.2014/12033, K.2014/15715** (Legalbank). Karş. **Fikentscher/Heinemann**, Rn.292; **Akyol**, s.10.

²⁸ **Staudinger/Klumpff**, Vorbem. §§328, Rn.2; **Erman/Westermann**, §328, Rn.10; **Staudinger/Klumpff**, §328, Rn.2, 84; **Brox/Walker**, Ka.10, Rn.4; **BK-Weber**, Art.112, N.8,30; **Linnenbrink**, s.262; **Huguenin**, N.1126; **Schwenzer**, OR AT, N.86.09; **Prä-OR/Göksu**, Art.112, N.1; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.36-38; **Looschelders/Makowsky**, s.725; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.28; **Harke**, Rn.429; **KuKo OR-Lardi/Vanotti**, Art.112, N.3; **Krauskopf**, N.912 vd.; **Oğuzman/Öz**, s.432; **Akyol**, s.22 vd.; **BGer 4A_627/2011 (Huguenin)**, N.1125, Fn.6); **BGer 4A_44/2011 (Stacher)**, s.120); **BGE 88 II 350,358**; **Yarg. 11.HD 19.12.2014 E.2014/12621, K.2014/ 20139** (Legalbank). Özellikle; sağlık sigortası kapsamında hastanın yararına gerçekleşen hastaneye kabul sözleşmesi (**BGH VI ZR 171/86, NJW 1987, s.2289**; **BGH VI ZR 178/84, r+s 1986, s.174**; **BGH VI ZR 297/81, NJW 1984, s.1820**); velayet altındaki çocuk yararına kurulmuş tedavi sözleşmesi (**BGH VI ZR 158/82, NJW 1984, s.1400**); aracı yara-

ta asli belirleyici olan taraf iradeleridir. Taraf iradelerinin yorumlanmasında ise somut olayın koşulları kapsamında tarafların sergilemiş oldukları tutum ve davranışlar ile birlikte menfaatleri de dikkate alınır²⁹. Bunun yanında tali nitelikte olarak örf ve âdet başvurulması da mümkündür. Örf ve âdet ile ifade edilen husus sözleşmenin kurulduğu yer ve zamanda, sözleşme konusu işlerde geçerli olan uygulamalardır. Ancak taraf iradelerinin açık biçimde ortaya konulmuş olduğu veya yorum yoluyla belirlendiği durumlarda, örf ve âdet gereğince farklı bir sonuca ulaşılsa dahi taraf iradelerine üstünlük tanınır. Başka bir söyleyişle, taraf iradeleri ile çelişen örf ve âdet uygulaması sözleşmenin yorumunda başvurulacak bir ölçüt olma niteliğini kaybeder³⁰.

Eksik ve tam üçüncü kişi yararına sözleşme ayrımında kullanılacak ölçütler olarak TBK m.129/2'de sadece tarafların amacı ile örf ve âdetten söz edilmiş olmasına karşılık TBK m.130 ve KTK m.97'de olduğu gibi bazı durumlarda kanun koyucu getirmiş olduğu bir düzenleme ile yararlanana doğrudan bir alacak hakkı tanıyabilir³¹.

Eksik (gerçek olmayan) üçüncü kişi yararına sözleşmelerde yararlananın vadedene karşı doğrudan ileri sürülebilecek bir alacak hakkı yoktur. Yararlanan sadece ifayı kabul yetkisine sahiptir. Alacak hakkının tek sahibi vaadettirendir. Yararlanan, alacak hakkı üzerinde tasarrufta bulunamayacağı gibi borcun ifa edilmemesi sebebiyle tazminat da isteyemez. Bunun yanında vaadettirenin alacak hakkı üzerindeki tasarruflarının sonuçlarına da katlanması gerekir. Tam üçüncü kişi yararına sözleşme ile karşılaştırıldığında bu durumda nisbilik ilkesine getirilmiş önemli bir istisna bulunmaz. Borç ilişkisi yine taraflar arasında etkili olmaya devam etmekte, sadece yararlanana kendisine yapılacak ifayı kabul yetkisi tanınmaktadır³². Yararlanan, ifanın muhatabı olarak kendi adına ifayı kabul yetkisine sahipken; vadedenin borcundan

rına taşınmazın alıcısı ile yapılan komisyon sözleşmesi (BGH III ZR 14/97, MittRhNotK 1998, s.170); müşteri yararına seyahat şirketi ile hava yolu şirketi ya da konaklama hizmeti sağlayan şirket arasında kurulan sözleşmeler (BGH VII ZR 63/84, NJW 1985, s.1457; LG Frankfurt 2/24 S 68/85, NJW-RR 1986, s.852) sözleşmenin amacı ve üçüncü kişinin yararı dikkate alındığında tam üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğinde yorumlanmaktadır.

²⁹ OR-Komm/**Lips-Rauber**, Art.112, N.11; **Bärtschi**, s.247; **Krauskopf**, N.943.

³⁰ **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.28. Benzer yönde KuKo OR-**Lardi/Vanotti**, Art.112, N.3.

³¹ Bkz. **Schwenzer**, OR AT, N.86.10; **Krauskopf**, N.888 vd.; **Gauch/Schluep/Emmenegger**, N.3889; **Bärtschi**, s.247; **Kramer/Probst**, Ka.4, N.79; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.39; **Eren**, s.1146; **Akyol**, s.21, 40; **Oğuzman/Öz**, s.433.

³² **Staudinger/Klump**, §328, Rn.7; **Weiler**, Ka.34, Rn.2; **Huguenin**, N.1133; OR-Komm/**Lips-Rauber**, Art.112, N.9; **CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.23; **Schwenzer**, OR AT, N.86.08; **BK-Weber**, Art.112, N.7,140, 148; **BSK OR I- Gonzenbach**, Art.112, N.1,13; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.29; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.4, 42; **Berger**, N.2294; **Bärtschi**, s.251; **Eren**, s.1144; **Oğuzman/Öz**, s.441; BGer 4A_213/2008 (**CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.21); BGer 4A_163/2012 (**Schmid/Zbinden**, s.32); BGE 115 III 11, 15. Alacak hakkına sahip olunmaması nedeniyle, eksik üçüncü kişi yararına sözleşmede, yararlananın hukuki durumu tam üçüncü kişi yararına sözleşme ile karşılaştırıldığında zayıf ve korumasız kabul edilir. Bkz. **Staudinger/Klump**, §328, Rn.5; **Krauskopf**, N.595.

kurtulması yararlanana yapacağı ifaya bağlı olduğundan, vaadeden de yararlanana ifade bulunma yetkisine sahiptir³³.

TBK m.129 dikkate alındığında kanun koyucunun eksik üçüncü kişi yararına sözleşme modelini kural olarak kabul ettiği sonucuna ulaşılır. Bununla birlikte TBK m.129/f.1 tamamlayıcı hukuk kuralı niteliğinde olduğundan irade özerkliği ve onun alt görüntüsünü oluşturan sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde taraf iradelerinin tam üçüncü kişi yararına sözleşme modeli üzerinde uyuşması da mümkündür. Ancak aksi yönde kanıtlar ortaya konulmadıkça, yararlanan, vaadedene karşı doğrudan ileri sürebileceği bir alacak hakkına sahip değildir³⁴.

Tam (gerçek) üçüncü kişi yararına sözleşmeler ise borç ilişkisinin nisbiliği ilkesine tam anlamıyla bir istisna oluştururlar. Eksik üçüncü kişi yararına sözleşmelerden farklı olarak bu durumda, yararlanan, tarafı olmadığı bir borç ilişkisinden alacak hakkı elde eder ve kazandığı bu alacak hakkını doğrudan borçluya karşı ileri sürebilir³⁵. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmede vaadettiren ve vaadeden arasındaki borç ilişkisi ve bu ilişkiden doğan alacak hakkı birbirinden ayrılmakta; borç ilişkisi taraflar arasında varlığını devam ettirirken, bu ilişkiye taraf olmayan üçüncü kişi ise alacak hakkını kazanmaktadır³⁶. Ret hakkının işlev ve önemi de bu noktada ortaya çıkar. Eksik üçüncü kişi yararına sözleşmeden farklı olarak tam üçüncü kişi yararına sözleşmede, yararlananın iradesinden bağımsız olarak ona ait bir alacak hakkı doğar. Yararlanan, vaadettiren ve vaadedenin bu konuda anlaşmış olduğunu bilmese dahi yine de söz konusu hakkı kazanır. Yararlananın bu kazanımı, vaadettiren üzerinden devren olmayıp, aslen gerçekleşir³⁷.

³³ Bu durumu “çifte yetkilendirme” başlığı altında açıklayan görüş için bkz. **Fikentscher/Heinemann**, Rn.292.

³⁴ **Oğuzman/Öz**, s.431; **Eren**, s.1146, 1147; **Kılıçoğlu**, s.602, dn.756; **Yavuz**, s.805; Yarg. 11.HD 19.10.2015 E.2015/11093, K.2015/10689 (Legalbank). OR Art.112 bakımından, ispat yükünün tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin varlığını iddia eden üzerinde olduğu yönünde **Huguenin**, N.1127; Prä-OR/**Göksu**, Art.112, N.3; **CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.26; **Krauskopf**, N.947; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.36, 48; **Bärtschi**, s.248; KuKo OR-**Lardi/Vanotti**, Art.112, N.4; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.4; BGE 123 III 129, 136; BGer 4A_627/2011 (**Huguenin**, N.1125, Fn.6); BGer 4A_163/2012 (**Schmid/Zbinden**, s.32). Buna karşılık Alman hukukunda ise BGB §§328-335’de tam üçüncü kişi yararına sözleşme esas alınmıştır. Bkz. **Staudinger/Klumpff**, §328, Rn.3; **Jauernig/Stadler**, §328 Rn.2; **Harke**, Rn.426; **Erman/Westermann**, Vorbem. §328, Rn.1, 2; **Palant/Grüneberg**, Einf. vor §328, Rn.1; **Brox/Walker**, Ka.10, Rn.3; **Petersen**, s.581; **Weiler**, Ka.34, Rn.2; **Joussen**, Rn.1154.

³⁵ BGH III ZR 295/04 (MDR 2006, s.383); BGE 112 II 38, 39; BGer 4A_163/2012 (**Schmid/Zbinden**, s.32); OGer 27.5.1986 (BJM 1987, s.257); HGer ZH 22.09.1995 (ZR 97/1998, s.22); Yarg. HGK 29.11.2006 E.2006/3-754, K.2006/757 (**Yavuz**, s.809).

³⁶ BK-**Weber**, Art.112, N.6; BSK OR I- **Gonzenbach**, Art.112, N.2; **Staudinger/Klumpff**, Vorbem. §§ 328, Rn.4. Ayrıca bkz. **Weiler**, Ka.34, Rn.7.

³⁷ Hk-BGB/**Schulze**, §328, Rn.6,9; MüKoBGB/**Gottwald**, §328 Rn.3; **Jauernig/Stadler**, §328 Rn.1, 15; **Staudinger/Klumpff**, §328, Rn.63; **Erman/Westermann**, Vorbem. §328 Rn.1; **Palant/Grüneberg**, Einf. vor §328, Rn.6, §328, Rn.5; **Hornberger**, T.I, s.8; **Linnenbrink**, s.261;

II. Ret Hakkı

A. Tanımı, Amacı ve Dayanağı

Ret hakkı, tam üçüncü kişi yararına sözleşme kapsamında yararlanana kazandırılmış olan alacak hakkının, geçmişe etkili olarak, sözleşmenin kurulmasından itibaren ortadan kaldırılmasını sağlayan bozucu yenilik doğuran bir hak olarak tanımlanır³⁸. Eksik üçüncü kişi yararına sözleşmede yararlanana alacak hakkına sahip olmadığından ret hakkına da ihtiyaç duyulmaz. Yararlananın, vaadeden tarafından sözleşmeye uygun olarak sunulan edimi kabul etmemesi durumunda, kabul yükümlülüğü bulunmadığı için onun bakımından alacaklı temerrüdünden söz edilemez³⁹. Yararlanan, üçüncü kişi yararına sözleşme ilişkisi içinde yer almak istemediğinde kendisine sunulan edimi kabul etmeyebilir.

Tam üçüncü kişi yararına sözleşmede ise yararlanan, tarafı olmadığı bir sözleşmeden kendi iradesi ve bunun da ötesinde bilgisi dahi olmadan bir alacak hakkı kazanmaktadır. Söz konusu sonuç ret hakkının tanınmasına yönelik görüşler bakımından bir hareket noktası oluşturur. Bu nedenle, yararlanana, iradesi ve bilgisi dışında kendisine kazandırılan alacak hakkını geçmişe etkili sonuçlar doğurmak üzere reddetme olanağının sağlanması gerekir⁴⁰. Ret hakkının tanınmasıyla birlikte hiç kimseye hukuki işlem yoluyla iradesi dışında hak kazandırılmaz kuralı ile üçüncü kişi yararına sözleşme kurumu arasında bir denge oluşturulur⁴¹.

Ret hakkının tanınması, anayasal güvence altında olan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile borçlar hukukunun temel ilkesini oluşturan irade özerkliği ilkesinin doğal bir uzantısı olmakla birlikte aynı zamanda hakkani-

CHK-**Reets/Graber**, Art.112, N.31; OR-Komm/**Lips-Rauber**, Art.112, N.16; **Huguenin**, N.1139; **Schwenzer**, OR AT, N.86.19, 21; **Gauch/Schluemp/Emmenegger**, N.3899; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.34; **Eren**, s.1151; **Akyol**, s.138; BGH III ZR 295/04 (MDR 2006, s.383); BGH IV ZR 73/08 (NJW 2010, s.3232); BGE 140 I 153, 163; Yarg. 3.HD 06.12.2004 E.2004/12296, K.2004/13423; Yarg. 13.HD 26.06.1990 E.1990/4646, K.1990/ 4682 (Legalbank). Farklı yönde karş. **Oğuzman/Öz**, s.443, dn.127.

³⁸ **Krauskopf**, N.1158, 1169; MüKoBGB/**Gottwald**, §333 Rn.1, 2; **Staudinger/Jagmann**, §333, Rn.5, 6.

³⁹ **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.45; **Krauskopf**, N.593.

⁴⁰ **Staudinger/Jagmann**, §333, Rn.1; MüKoBGB/**Gottwald**, §328 Rn.3; **Hornberger**, T.I, s.8; Hk-BGB/ **Schulze**, §328, Rn.5; **Erman/Westermann**, §333, Rn.1; **Jauernig/Stadler**, §333 Rn.1; **Brox/Walker**, Ka.10, Rn.13; **Palant/Grüneberg**, §333, Rn.1; **Fikentscher/Heinemann**, Rn.291; BK-**Weber**, Art.112, N.116; **Huguenin**, N.1140; **Furrer/Müller-Chen**, Ka.22, N.34; **Krauskopf**, N.901; **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.57; **Schwenzer**, OR AT, N.86.19; **Hochstrasser**, N.622.

⁴¹ MüKoBGB/**Gottwald**, §333 Rn.1; **Erman/Westermann**, §333, Rn.1; PWW-**Stürner/Medicus**, §333, Rn.1; **Linnenbrink**, s.264. Benzer görüş için ayrıca bkz. **Weiler**, Ka.34, Rn.1; **Fikentscher/Heinemann**, Rn.303.

yet ilkesiyle de bağlantılıdır⁴². Aksi durumda, yararlanan, iradesi dışında bir hakkı kazanmaya zorlanmış olur. Zorlama yoluyla bir hakkın kazandırılması düşüncesi ise gelişmiş hukuk anlayışının yapısına aykırıdır. Ret hakkı, vaadettiren ve vaadedenin ortak iradeleri karşısında yararlananın kişiliğinin korunmasını sağlar⁴³. Buna karşılık, ret hakkının tanınması ve kullanılmasına ilişkin tartışmaların varlığına da işaret edilmesi gerekir. Ret hakkına ilişkin özel bir düzenleme getiren Alman hukukunun aksine Türk hukukunda olduğu gibi ret hakkının kanunda düzenlenmemiş olduğu hukuk sistemlerinde söz konusu hakkın sağlam hukuki temellere oturtulması zorunludur.

Bu noktada yanıtlanması gereken öncelikli soru alacak hakkının yapısıyla ilgilidir. Alacak hakkı sahibinin, tek taraflı irade beyanıyla hakkından vazgeçmesi mümkün olmadığından bu yönde alacaklı ile borçlu arasında bir sözleşmeye ihtiyaç duyulur. Alacaklının vazgeçme iradesi borçlu tarafından kabul edilmelidir⁴⁴. Eksik üçüncü kişi yararına sözleşmede yararlanan borçluya karşı ileri sürülebilecek bir alacak hakkına sahip olmadığından bu tartışmanın önemi tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde yoğunlaşır. Söz konusu sözleşmeler bakımından alacak hakkının genel yapısına aykırı olarak tek taraflı irade beyanıyla hakkın reddedilebilmesi için açık bir düzenleme ya da temelini hukukun genel ilkelerinde bulan bir kıyas faaliyetinden elde edilecek istisnai bir kural bulunmalıdır. Ancak böyle bir düzenleme veya kural kapsamında yararlananın kendisine tanınan alacak hakkını reddetmesi mümkündür⁴⁵.

1. Alman Hukuku Bakımından

Yukarıda belirtildiği üzere Alman hukukunda yararlananın ret hakkı pozitif bir düzenlemeye dayanır. BGB §333'e göre, yararlananın kendisine kazandırılan hakkı reddetmesi durumunda söz konusu hak kazanılmamış kabul edilir.

Alman hukukunda, tam üçüncü kişi yararına sözleşme modelinde, yararlananın sözleşme konusu hakkı ne zaman kazandığı sorusunun yanıtı sözleşmenin içeriğine tabidir. Taraflar, hakkın ne zaman kazanılacağı hususunu özgür iradeleri kapsamında diledikleri gibi kararlaştırabilirler. BGB §328/2 kapsamında hakkın kazanılmasının

⁴² **Staudinger/Jagmann**, §333, Rn.2. Herkesin özgür iradesi ile hukuki ilişkiler kurup kurmama, böyle bir ilişkinin etki alanına dahil olup olmama hakkına sahip olduğu yönünde BVerfG 2 BvR 487/80 (NJW 1987, s.827); BGH VIII ZR 293/79 (NJW 1981, s.275).

⁴³ Hk-BGB/**Schulze**, §328, Rn.5. Üçüncü kişi yararına sözleşmenin kurulmasıyla birlikte yararlananın kendisine yabancı olan bir hukuki duruma dahil olmaya zorlandığı fakat ret hakkı yoluyla yararlanan bakımından yeterli korumanın da sağlandığı yönünde **Hornberger**, T.II, s.97.

⁴⁴ Alacaklının, muaccel duruma gelmiş alacağını talep etmeyerek alacağın zamanaşımına uğramasını sağlaması mümkün olmakla birlikte zamanaşımı alacak hakkını ortadan kaldıran bir sebep olmadığından böyle bir durumda dahi ifade bulunmak isteyen borçlunun alacaklıya ifayı sunması ve onu temerrüde düşürmesi mümkündür. Bkz. **Eren**, s.1271.

⁴⁵ Bkz. **Staudinger/Jagmann**, §333, Rn.2; **Linnenbrink**, s.264.

süreye ya da koşula bağlanması da mümkündür. Böyle bir karşılaştırma yapılmamışsa bu durumda ifa zamanına ilişkin genel hüküm niteliği taşıyan BGB §271 gereğince hakkın derhal ve kesin olarak kazanıldığı kabul edilir⁴⁶.

Hakkın derhal ve kesin olarak kazanılması olguları birbirini tamamlar niteliktedir. Bununla birlikte; üçüncü kişinin sözleşme konusu hakkı kazanıp kazanmadığı, hakkın kazanılmasının belirli bir koşula veya süreye bağlanıp bağlanmadığı ya da yararlananın rızası olmaksızın tarafların bu hakkı değiştirme ve ortadan kaldırma yetkisine sahip olup olmadığı hususları somut olayın koşulları, özellikle de sözleşmenin amacı dikkate alınarak yapılacak yoruma bağlıdır. Bu amaçla BGB §328/2'de düzenlenen yorum kuralı sadece kullanılan ifadeler ile bağlı kalınmayarak sözleşmenin amacı ve içeriği yanında somut olayın koşullarının da bir bütün olarak değerlendirilerek taraf iradelerinin ortaya çıkarılmasını öngörür⁴⁷. Oysaki üçüncü kişi yararına sözleşmenin kapsam ve içeriği tamamen taraflarının iradelerine göre biçimlendiğinden sözleşmenin yorumunda da asli belirleyici ölçüt taraf iradeleridir. Bu nedenle §328/2 genel yorum kuralının bir tekrarı olarak görülür⁴⁸. Kanun koyucu, söz konusu düzenleme ile üçüncü kişi yararına sözleşme modeline özgü bir yorum kuralı getirmemiş zaten genel hüküm niteliğindeki BGB §133 ve §157'de öngörülen yorum kuralını tekrar etmiştir.

Somut olayın koşulları, özellikle de sözleşmenin amacından aksi anlaşılmadığı sürece aslolan tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin varlığıdır. Böyle bir durumda, yararlanan, sözleşmenin kurulmasıyla birlikte kendisine tanınan hakkı derhal ve kesin olarak kazanır. Başka bir söyleyişle, sözleşme konusu hak derhal ve kesin olarak yararlananın malvarlığına dahil olur. Malvarlığı içinde yer alan bir alacak hakkından tek tarafı olarak vazgeçilemeyeceği için ret hakkının da pozitif bir düzenlemeye dayandırılması gerekir. BGB §333'ün hukuki temelini de bu düşünce oluşturur. Yararlanan, tarafı olmadığı bir sözleşmeden kendi lehine doğan alacak hakkını kabul etmeye zorlanamayacağından, ret hakkına kanunda yer verilerek böyle bir zorlamanın gerçekleşmesine engel olunmuştur⁴⁹.

2. İsviçre Hukuku Bakımından

Alman hukukunun aksine İsviçre hukukunda üçüncü kişi yararına sözleşme bakımından ret hakkı pozitif bir düzenlemeye tabi tutulmamıştır. Aslında bu durum

⁴⁶ **Staudinger/Klumpp**, §328, Rn.69; **MüKoBGB/Gottwald**, §328, Rn.34; **Weiler**, Ka.34, Rn.13. Ayrıca karşı. **Brox/Walker**, Ka.10, Rn.10.

⁴⁷ **MüKoBGB/Gottwald**, §328 Rn.33; BGH VIII ZR 312/75 (NJW 1977, s.847); BGH V ZR 73/73 (NJW 1975, s.344).

⁴⁸ **Staudinger/Klumpp**, §328, Rn.84; **MüKoBGB/Gottwald**, §328 Rn.33.

⁴⁹ **Looschelders/Makowsky**, s.725; **Erman/Westermann**, §333, Rn.1; **Medicus/Lorenz**, Rn.61; **Weiler**, Ka.34, Rn.1; **Linnenbrink**, s.264; **Joussen**, Rn.1181.

OR Art.112'ye yüklenen işlevin bir sonucudur. Kanun koyucu OR Art.112 ile öncelikli olarak üçüncü kişi yararına sözleşme modeline kanunda yer vermeyi amaçlamış, bunun yanında üçüncü kişi yararına sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını ayrıntılı olarak düzenlememiştir. Bu nedenle hüküm ve sonuçlara ilişkin değerlendirmede kanunun ilgili hükümlerine başvurulması gerekir⁵⁰.

Kanunda ret hakkına ilişkin bir düzenleme bulunmasa dahi borçlar hukukuna egemen olan irade özerkliği ilkesi gereğince hiç kimseye hukuki işlem yoluyla iradesi dışında hak kazandırılmayacağı için ret hakkının temelleri de bu ilkeye bağlanır⁵¹. Bunun yanında, soyut anlamda aynı ilkeyi hareket noktası olarak benimsemekle birlikte somut anlamda bağışlama sözleşmesini esas alarak yararlananın kendisine kazandırılan hakkı reddedebileceği de savunulmaktadır⁵². Bu doğrultuda, bağışlama sözleşmesinin kurulması bakımından dahi bağışlananın kabul beyanı gerekli olduğuna göre yararlananın iradesi dışında zorlama yoluyla kendisine hak kazandırılması mümkün değildir. Yararlanan, üçüncü kişi yararına sözleşmenin kurulmasıyla birlikte kazanmış olduğu hakkı reddetme olanağına sahip olmalıdır. Farklı bir görüş ise soyut anlamda yine aynı hareket noktasından yola çıkarak ret hakkına ilişkin bir kanun boşluğunun bulunduğunu kabul etmektedir⁵³. Buna göre, ortaya çıkan kanun boşluğunun doldurulması yararlanana geçmişe etkili sonuçlar doğurmak üzere ret hakkı tanınmasıyla mümkündür.

3. Türk Hukuku Bakımından

İsviçre hukukuyla aynı doğrultuda olmak üzere Türk hukukunda da yararlananın edimi ret hakkı kanunda düzenlenmemiştir. İsviçre kanun koyucusunun OR Art.112'ye yüklediği işlev gibi Türk kanun koyucusu da TBK m.129 ile üçüncü kişi yararına sözleşme modelinin genel olarak pozitif düzenlemeye kavuşturulmasını amaçladığından ret hakkına ilişkin özel bir düzenlemeye kanunda yer verilmemiştir. Bu durum ret hakkının tanınmasına engel oluşturmamakla birlikte hakkın dayanağının ayrıca belirlenmesini gerektirir.

Tam üçüncü kişi yararına sözleşmede yararlananın alacak hakkı doğrudan doğruya onun malvarlığında doğar⁵⁴. Yararlanan, bu yöndeki iradesinden bağımsız olarak vaadettiren ve vaadedenin anlaşmasıyla birlikte vaadedene karşı ileri sürebileceği

⁵⁰ BK-Weber, Art.112, N.9, 16, 30; BSK OR I-Gonzenbach, Art.112, N.1. Ayrıca bkz. Krauskopf, N.284; Koller, Ka.8, Abschn.1, §73, N.31.

⁵¹ Schwenger, OR AT, N.86.19; Loser-Krogh, s.117; BK-Weber, Art.112, N.116; Huguenin, N.1140; Hochstrasser, N.622; Krauskopf, N.901; Furrer/Müller-Chen, Ka.22, N.34.

⁵² Huguenin, N.1140; Schwenger, OR AT, N.86.19.

⁵³ BK-Weber, Art.112, N.116; Krauskopf, N.1159, 1160; Hochstrasser, N.622.

⁵⁴ Eren, s.1151; Akyol, s.138, 177; Yarg. HGK 29.11.2006 E.2006/3-754, K.2006/757 (Yavuz, s.809).

alacak hakkını derhal kazanır⁵⁵. Buna karşılık, vaadettiren ve vaadeden arasındaki sözleşmede hakkın kazanılmasının süre ya da koşula bağlanması da mümkündür. Tereddüt halinde ise kazanımın derhal gerçekleştiği kabul edilir⁵⁶.

Tam üçüncü kişi yararına sözleşme, irade özerkliğinin bir uzantısı olan “hiç kimseye hukuki işlem yoluyla iradesi dışında hak kazandırılmaz” kuralının bir istisnası niteliğindedir. Ancak böyle bir istisna getirilirken irade özerkliği ilkesinin tamamen dışlanması mümkün değildir. Aslında, yararlanan, vasiyet alacaklısı ile benzer bir hukuki durumda yer alır⁵⁷. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmede, yararlanan, kendi katılımı olmaksızın vaadettiren ve vaadeden arasındaki sözleşmenin kurulmasıyla birlikte alacak hakkına sahip olurken; vasiyet alacaklısı da mirasbırakanın tek taraflı iradesi doğrultusunda ölüme bağlı bir alacak hakkı elde eder. Söz konusu benzerliğe rağmen TMK m.616 kapsamında vasiyet alacaklısı için getirilen ret hakkı, tam üçüncü kişi yararına sözleşmede yararlanan bakımından dikkate alınmamıştır. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere kanunda ret hakkının düzenlenmemiş olması bu hakkın tanınmasına engel değildir. Yararlanan, vaadettiren ve vaadeden arasındaki sözleşmenin tarafı olmadığı halde bu sözleşme ile bir alacak hakkı kazandığına göre irade özerkliğinin bir sonucu olarak kendisine yapılan bu kazandırmayı reddetme hakkına da sahip olmalıdır⁵⁸. Böylece bir taraftan tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin irade özerkliği bakımından istisnai niteliği korunurken, diğer taraftan da ret hakkının tanınması yoluyla istisnai nitelik yumuşatılır. Başka bir söyleyişle, temel ilke ve onun istisnası arasında denge kurulur. Belirtmek gerekir ki, malvarlığına dahil olmuş bir alacak hakkının borçlunun katılımı olmaksızın alacaklı tarafından reddedilmesi alacak hakkının yapısıyla bağdaşmaz. Kural olarak, alacak hakkının ortadan kaldırılması alacaklı ve borçlu arasında yapılacak ibra sözleşmesiyle ya da TMK m.616'da olduğu gibi kanun tarafından tanınmış ret hakkının kullanılmasıyla mümkün olabilir.

BGB §333'de yararlananın ret hakkına ilişkin özel düzenleme getiren Alman hukukunun aksine Türk ve İsviçre hukuklarında olduğu gibi konuya ilişkin herhangi bir düzenleme içermeyen, başka bir söyleyişle kural eksikliği bulunan, hukuk sistem-

⁵⁵ TBK m.129/2 c.2 gereğince; yararlanan, alacak hakkını derhal kazanmakla birlikte, söz konusu hakkını kullanacağını vaadedene bildirinceye kadar vaadettirenin alacak üzerinde tasarrufta bulunması mümkündür. Yararlananın alacak üzerinde tek başına tasarruf yetkisi kazanması bu bildirimle bağlı olduğundan bildirim yapılmadıkça vaadettirenin alacak üzerindeki tasarruf yetkisi varlığını korur. Ancak bu durum, alacak hakkının yararlanan tarafından kazanılması sonucunu ortadan kaldırmaz. Bkz. OR-Komm/**Lips-Rauber**, Art.112, N.19; BSK OR I- **Gonzenbach**, Art.112, N.15; **Huguenin**, N.1139; **CHK-Reets/Graber**, Art.112, N.31; **Gauch/Schluemp/Emmenegger**, N.3899; **Akyol**, s.149; **Oğuzman/Öz**, s.444; **Eren**, s.1151. Yararlanana ait alacak hakkı üzerinde vaadettirenin sahip olduğu, zaman bakımından sınırlandırılmış tasarruf yetkisi ise kanundan doğar.

⁵⁶ MüKoBGB/**Gottwald**, §328, Rn.34; **Staudinger/Klumpp**, §328, Rn.69; **Weiler**, Ka.34, Rn.13.

⁵⁷ **Krauskopf**, N.1162.

⁵⁸ **Akyol**, s.192.

lerinde kanun boşluğu söz konusudur⁵⁹. Bu durumda kıyas yoluyla yararlanılabilecek düzenleme ise TMK m.616'dır (ZGB Art.577)⁶⁰. Bunun yanında TMK m.616'nın da dayanağını oluşturan irade özerkliği ilkesi dikkate alındığında boşluğun doğrudan doğruya bu ilke kapsamında doldurulması da mümkündür⁶¹. Böylece, bir taraftan temelini genel bir hukuk ilkesinde bulan, diğer taraftan da bu ilke esas alınarak getirilmiş pozitif bir düzenleme çerçevesinde yürütülen kıyas faaliyetiyle alacak hakkının yapısına uygun olmayan fakat üçüncü kişi yararına sözleşme kurumunun yapısını tamamlayan istisnai bir kural ile kanundaki açık (gerçek) boşluk doldurulur.

B. Kullanılması

Yenilik doğuran hak niteliğine sahip ret hakkı vaadedene karşı yöneltilcek tek taraflı irade beyanıyla kullanılır⁶². TBK m.129/2 c.2'de yer alan "kabul beyanının" vaadedene yöneltilmesine ilişkin kuralın aksine ret hakkına kanunda yer verilmemiş olmasının doğal sonucu olarak "ret beyanının" da kime karşı yöneltileceği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte ret beyanının vaadedene yöneltilceğini belirten BGB §333'den hareket edilerek Türk ve İsviçre hukuklarında da aynı sonuca ulaşılır. Yararlananın sahip olduğu alacak hakkının yükümlüsü vaadeden olduğuna göre ret beyanının ona karşı yöneltilmesi hukuk mantığının gereğidir⁶³.

İrade beyanının kural olarak vaadedene yönetilmesi zorunlu olup, vaadettirene yöneltilcek beyan arzu edilen hukuki sonucun elde edilmesi için yeterli değildir⁶⁴. Bununla birlikte muhatap durumundaki vaadedenin bu husustaki iradesi önem taşımaz. Yenilik doğuran hakların tipik özelliği gereğince vaadedenin durumu sadece böyle bir beyana muhatap olmakla sınırlıdır⁶⁵. Vaadeden, yararlanan tarafından meydana getirilen hukuki etkiye tabi olduğundan söz konusu etkiye karşı koyması mümkün değildir. Başka bir söyleyişle, ret beyanının hüküm ve sonuç doğurması

⁵⁹ BK-Weber, Art.112, N.116; Hochstrasser, N.622; Krauskopf, N.1160. "Boşluk" kavramı hakkında bkz. Emmenegger, Susan/Tschentscher, Axel: Berner Kommentar, Bd.I-1, Einleitung, Art. 1-9 ZGB, Bern 2012, Art.1, N.344 vd.; Antalya, Gökhan/Topuz, Murat: Medeni Hukuk, İstanbul 2015, s.250 vd..

⁶⁰ Krauskopf, N.1163.

⁶¹ Akyol, s.193 vd..

⁶² MüKoBGB/Gottwald, §333, Rn.1; Staudinger/Jagmann, §333, Rn.5; Jauernig/Stadler, §333, Rn.1; Erman/Westermann, §333, Rn.1; Palant/Grüneberg, §333, Rn.2; PWW-Stürner/Medicus, §333, Rn.1, Krauskopf, N.1169, 1181; BK-Weber, Art.112, N.116, 117; Akyol, s.195; BGH I ZR 111-96 (NJW 1999, s.1110).

⁶³ Vaadedenin kim olduğunun ya da nerede bulunduğu belirlenememesi gibi haklı sebeplerin gerçekleşmesi durumunda istisnai olarak ret hakkının vaadettirene yöneltilcek bir irade beyanıyla kullanılabileceği kabul edilebilir. Bkz. Krauskopf, N.1182. Benzer yönde karş. BK-Weber, Art.112, N.116.

⁶⁴ Staudinger/Jagmann, §333, Rn.5.

⁶⁵ Berger, N.104. Yenilik doğuran haklar bakımından bkz. Buz, Vedat: Medeni HukuktaYenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005, s.207; Antalya/Topuz, s.155.

için vaadedenin katılımı aranmaz. Ret hakkının kullanılması için vaadedene yöneltilen beyan yeterli olmakla birlikte durumun vaadettirene de bildirilmesi ileride doğabilecek hukuki sorunların önüne geçilmesi bakımından faydalıdır. Ancak yenilik doğurucu etkiye sahip ret beyanının hüküm ve sonuç doğurması için vaadeden gibi vaadettirenin de bu yöndeki iradesine ihtiyaç duyulmaz. Vaadettiren aksi yönde iradesini açıklamış olsa dahi sonuç değişmez. Önemli olan yararlanan tarafından ret iradesini ortaya koyan beyanın vaadedene yöneltilmesidir. Yenilik doğuran hakların kullanılmasına ilişkin genel kurallar ret hakkı bakımından da geçerli olduğundan, bu beyan vaadedene varmakla birlikte kendisine bağlanan etkiyi doğurur. Şekil şartı aranmadığı için ret iradesi yazılı ya da sözlü olarak açıklanabilir.⁶⁶ Ayrıca irade beyanının örtülü olarak gerçekleşmesi de mümkündür.

Ret hakkı, sözleşme konusu hakkın yararlanan tarafından kazanılmasıyla birlikte doğar⁶⁷. Henüz hakkın kazanılmasından önce ret hakkından söz edilemeyeceği için buna ilişkin iradenin açıklanması da arzu edilen sonucun doğmasını sağlamaz. Böyle bir durumda, yararlanan, ret iradesini açıklamasına rağmen yine de sözleşme konusu hakkı kazanır.

Ret hakkının kullanılması üzerine ortaya çıkan yeni hukuki durum kesindir. Yararlanan ret hakkını kullandıktan sonra kural olarak bunu geri alamaz⁶⁸. Yenilik doğuran hakların kullanılmakla tükeneceği ve geri alınamayacağı kuralı genel olarak muhatabın menfaatlerinin korunmasını amaçladığından, muhatabın hukuk alanında ortaya çıkabilecek belirsizlik durumuna izin verilmez. Buna karşılık, muhatap kendisine sağlanan korumadan yararlanmak istemediğinde geri almaya rıza gösterebilir. Bu nedenle, muhatabın rıza gösterdiği durumlarda ret hakkının kullanıldıktan sonra geri alınması ve önceki hukuki durumun yeniden oluşturulması mümkündür⁶⁹. Ayrıca, uygulamada karşılıklı olası düşük olmakla birlikte vaadettiren ve vaadeden arasındaki sözleşmede yararlanan için geri alınabilir bir ret hakkı da tanınabilir⁷⁰.

Ret hakkının süre veya koşula bağlanarak kullanılmasına izin verilmez ancak

⁶⁶ MüKoBGB/Gottwald, §333 Rn.2; Staudinger/Jagmann, §333 Rn.5; Krauskopf, N.1183; Hochstrasser, N.622.

⁶⁷ Jauernig/Stadler, §333 Rn.1; Palant/Grüneberg, §333, Rn.2; Akyol, s.193. Sözleşme konusu hakkın kazanılmasından önceki dönemde yararlananın ret hakkına sahip olup olmadığı hususunun tartışmalı olduğunu belirtmekle birlikte bu dönemde ret hakkının kullanılmayacağı görüşü için ayrıca bkz. GF.BGB-Prasse/Steinbach-Martens, §333, Rn.4. Gelecekteki haklar üzerindeki tasarrufların mümkün olduğu görüşünden hareket ederek önceki dönemde gerçekleşen ret beyanının geçerli olduğu yönünde karşı. Staudinger/Jagmann, §333, Rn.8; MüKoBGB/Gottwald, §333 Rn.3; Erman/Westermann, §333, Rn.2; Krauskopf, N.1185. Görüş belirtmeksizin konunun tartışmaya açık olduğu yönünde PWW-Stürner/Medicus, §333, Rn.2.

⁶⁸ BK-Weber, Art.112, N.117; Staudinger/Jagmann, §333, Rn.13; GF.BGB-Prasse/Steinbach-Martens, §333, Rn.3; Berger, N.104; Schwenger, OR AT, N.3.09; Krauskopf, N.1169; Akyol, s.195; Buz, s.256; Antalya/Topuz, s.157; BGE 109 II 319, 326.

⁶⁹ Bkz. Berger, N.104; Buz, s.443 vd.; Antalya, s.41.

⁷⁰ Krauskopf, N.1171.

vaadedenin menfaatleri dikkate alındığında onun bakımından bir belirsizliğin oluşmadığı durumlarda ret hakkı süre veya koşula bağlanarak kullanılabilir⁷¹. Vaadeden ret hakkının bu şekilde kullanılmasına rıza göstermiş ise ayrıca onun bakımından belirsizliğin oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yapmaya gerek görülmez.

Üçüncü kişi yararına sözleşmenin kurulmasından farklı olarak ret hakkının kullanılması bakımından yararlananın fiil ehliyeti önem taşır. Alacak hakkının kazanılmasında yasal temsilcisinin rızasına ihtiyaç duymayan sınırlı ehliyetsiz, ret hakkını kullanmak istediğinde arzu edilen hukuki sonucun doğumu yasal temsilcinin rıza göstermesine bağlıdır⁷².

Vaadeden, vaadettiren ile arasındaki sözleşme gereğince yararlanana karşı ifa yükümlülüğü altında bulunduğu için kendisinin hukuki durumunun açıklığa kavuşturulabilmesi için ret hakkının kullanılıp kullanılmayacağı belli olması gerekir. Yenilik doğurucu etki gereğince hakkın kullanılmasına bağlı sonuçlar doğrudan doğruya ortaya çıkacağı için muhatap durumundaki vaadeden bakımından ret hakkının doğumundan itibaren başlayan belirsizlik durumunun ne kadar devam edeceği sorusuna yanıt bulunmalıdır. Bu sorunun yanıtlanmasında vaadedenin korunmaya değer bir menfaatinin bulunduğu tartışmasızdır⁷³.

Yenilik doğuran hak niteliğine sahip ret hakkının kural olarak hak düşürücü süreye tabi olması gerekir. Ancak yenilik doğuran haklar arasında da kanunda düzenlenmesine rağmen süreye bağlanmamış olanlara rastlanılması mümkündür⁷⁴. Nitekim BGB §333'de ret hakkı düzenlenirken zaman bakımından herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir. Konuya ilişkin olarak Alman hukukunda savunulan görüşlerden⁷⁵ hareketle ret hakkına ilişkin bir düzenleme içermeyen Türk ve İsviçre hukuklarında da, yararlananın, kendisine kazandırılan hakkı kabul ettiğini açık ya da örtülü olarak beyan edinceye kadar ret hakkını kullanabileceği sonucuna ulaşılabilir⁷⁶. Yararlanan, kendisine kazandırılan hakkı açık veya örtülü olarak kabul etmekle birlikte ret hakkı

⁷¹ **Staudinger/Jagmann**, §333, Rn.6; **Erman/Westermann**, §333, Rn.1; **Buz**, s.258 vd.. Benzer yönde karş. **Berger**, N.104; **Krauskopf**, N.1174.

⁷² **Staudinger/Jagmann**, §333, Rn.5; **MüKoBGB/Gottwald**, §333 Rn.2. Ayrıca bkz. **Hk-BGB/Schulze**, §328, Rn.7.

⁷³ Bkz. **Buz**, s.404.

⁷⁴ TBK m.143'de, takasın ancak borçlunun bu yöndeki iradesini alacaklıya bildirmesiyle gerçekleşeceği düzenlenmiş olmakla birlikte bozucu yenilik doğuran niteliğe sahip takas beyanının karşı tarafa yöneltilmesi için herhangi bir süre öngörülmemiştir. Bkz. **Buz**, s.403, 408. OR Art.124 bakımından takas beyanının kural olarak her zaman yapılabileceği yönünde karş. **KuKo OR-Kessler**, Christina: Vorbem. Art.120-126, N.6, Art.124, N.4; **Zellweger-Gutknecht**, Corinne: Berner Kommentar, Bd.VI-1-7-2, Bern 2012, Art.124, N.28.

⁷⁵ **MüKoBGB/Gottwald**, §333, Rn.4; **GF.BGB-Prasse/Steinbach-Martens**, §333, Rn.5; **Staudinger/Jagmann**, §333, Rn.10; **Erman/Westermann**, §333, Rn.2; **Palant/Grüneberg**, §333, Rn.2; **PWW-Stürner/Medicus**, §333, Rn.2; **Linnenbrink**, s.264.

⁷⁶ **Krauskopf**, N.1186.

da ortadan kalkar. Yararlananın, kendisine yapılan kazandırmayı öğrenmesine rağmen belirli bir süre herhangi bir beyanda bulunmayarak sessiz kalması kural olarak ret hakkının kullanılmayacağı yönünde yorumlanamaz. Buna karşılık, belirli bir sürenin geçmesi aynı zamanda hakkın kullanılmayacağı yönünde muhatap bakımından haklı bir güven oluşturmaya elverişli ise böyle bir durumda ret hakkının sona erdiği sonucuna ulaşılması mümkündür. Somut olayın koşulları çerçevesinde özellikle de vaadettiren ile yararlanan arasındaki değer ilişkisinin kapsam ve içeriği dikkate alındığında, hareketsiz kalma, yapılan kazandırmayı kabul olarak değerlendirilebilir.

Kanunda ret hakkının kullanılması bakımından süre sınırı öngörülmemiş olması, böyle bir sınırlamanın sözleşme yoluyla getirilmesine engel değildir⁷⁷. Vaadettiren ve vaadeden arasındaki sözleşmede, ret hakkının, yapılan kazandırmanın öğrenilmesinden itibaren başlayacak uygun bir süre ile sınırlandırılması kurumun bünyesine aykırı düşmediği gibi belirsizlik durumunun giderilmesi bakımından da önem taşır.

Ret hakkının kullanılıp kullanılmayacağının henüz belirli olmadığı bir dönemde yararlananın ölmesi durumunda ise tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturan hakkın kendisi miras yoluyla intikale elverişli olduğunda ret hakkının mirasçılar tarafından kullanılması mümkündür⁷⁸. Buna göre, sözleşmenin konusunu kural olarak alacak hakkı oluşturduğundan, ret hakkının mirasçılar tarafından kullanılmasına olumlu yaklaşılr.

C. Sonuçları

Ret hakkına pozitif olarak yer vermeyen Türk ve İsviçre hukuklarında ret hakkının kullanılmasına bağlanan sonuçlar bakımından da BGB §333'den yararlanır. Bu doğrultuda, ret hakkının kullanılması ile birlikte tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturan hak kazanılmamış kabul edilir. Başka bir söyleyişle, vaadettiren ve vaadeden arasındaki sözleşmenin kurulmasıyla birlikte doğan alacak hakkı, ret hakkının kullanılması üzerine geçmişe etkili olarak yararlananın mal varlığından kaldırılır. Böylece, ret hakkı, asli etkisini vaadeden ve yararlanan arasındaki edim ilişkisinin konusu üzerinde gösterir.

Yararlananın ret hakkını kullanması vaadettiren ve vaadeden arasındaki sözleşme ilişkisi bakımından bir ihlal oluşturmaz⁷⁹. Bununla birlikte ret hakkının taraflar arasındaki ilişkiye etkisinin belirlenmesi sözleşmenin yorumuna bağlıdır⁸⁰. Bu

⁷⁷ MüKoBGB/Gottwald, §333, Rn.4. Karş. Krauskopf, N.1187; Staudinger/Jagmann, §333, Rn.11.

⁷⁸ Staudinger/Jagmann, §333, Rn.12.

⁷⁹ Krauskopf, N.1196.

⁸⁰ GFBGB-Prasse/Steinbach-Martens, §333, Rn.6; PWW-Stürner/Medicus, §333, Rn.3; Erman/Westermann, §333, Rn.3; Palant/Grüneberg, §333, Rn.3; Staudinger/Jagmann, §333,

doğrultuda iki olasılık kapsamında konuya yaklaşılabilir⁸¹. Söz konusu olasılıklardan birincisi vaadettiren ve vaadeden arasındaki borç ilişkisinin ret hakkının kullanılmasından etkilenmeyerek devam etmesidir. Borç ilişkisi devam ettiğine göre yanıtlanması gereken soru, bu ilişki gereğince vaadeden tarafından üstlenilmiş olan borcun kime ifa edileceği ya da başka bir söyleyişle kimin ifayı talep edebileceğidir. Bunun için vaadettirenin, reddedilen alacak hakkının kendisine ifa edilmesini talep edip edemeyeceği veya ret hakkını kullanan üçüncü kişi yerine başkasının geçmesinin mümkün olup olmadığı hususlarının değerlendirilmesi gerekir. Genel olarak; ret hakkının kullanılması üzerine münhasır hak sahibi sıfatıyla vaadettirenin ifanın kendisine yapılmasını talep etmesi veya yararlanan sıfatını vermek üzere yeni birini belirlemesi mümkündür.

Buna karşılık, edimin sadece yararlanana ifasında vaadedenin menfaati bulunmaktaysa, vaadettiren edimin kendisine ifasını talep edemeyeceği gibi yararlananın yerini alacak bir başkası da belirlenemeyeceğinden ifanın imkansızlaştığı sonucuna ulaşılabilir⁸². Böylece vaadeden ifa yükümlülüğünden kurtulmakla birlikte karşı edim kararlaştırılmışsa edimi isteme hakkını da kaybeder. Burada görüldüğü üzere ret hakkının kullanılması borç ilişkisi üzerinde etkili olarak ilişkiye son vermektedir. İkinci olasılık kapsamında değerlendirilebilecek böyle durumlara verilebilecek diğer bir örnek ise ret hakkının kullanılmasının borç ilişkisi bakımından bozucu şart olarak kararlaştırılmasıdır.

Ret hakkını kullanan yararlanan, kendisi bakımından alacaklı temerrüdünün oluşmasını engeller⁸³. Ret hakkının kullanılması, kural olarak, yararlananın sorumluluğunu da gerektirmez. Yukarıda açıklandığı üzere yararlanana tanınan ret hakkının amacı iradesi dışında kendisine yapılan kazandırmaya karşı yararlananı korumaktır. Yararlanan, böyle bir kazandırmanın mal varlığında yer almasını istemediğinde ret hakkını kullanmakta serbesttir. Bunun yanında, yararlananın, vaadettirene karşı ret hakkını kullanmayacağı yönünde bir taahhütte bulunması da mümkündür. Böyle bir taahhüde rağmen ret hakkı kullanılmış ise yararlanan, vaadettirenin bu nedenle uğradığı zararı tazmin yükümlülüğü altında bulunur⁸⁴.

Rn.14.

⁸¹ Açıklamalar için bkz. **Krauskopf**, N.1197 vd..

⁸² **Harke**, Rn.429; **Erman/Westermann**, §333, Rn.3; **GFBGB-Prasse/Steinbach-Martens**, §333, Rn.6; **PWW-Stürner/Medicus**, §333, Rn.3; **Jauernig/Stadler**, §333 Rn.1; **Palant/Grüneberg**, §333, Rn.3.

⁸³ **Koller**, Ka.8, Abschn.1, §73, N.66; **Krauskopf**, N.1365.

⁸⁴ **Krauskopf**, N.1212.

SONUÇ

Borçlar hukukuna egemen olan nisbilik ilkesi gereğince hiç kimseye tarafı olmadığı bir sözleşme kapsamında hak kazandırılmaz ya da borç yüklenemez. Tam üçüncü kişi yararına sözleşme ise nisbilik ilkesinin en belirgin istisnalarından birini oluşturur. Vaadettiren ile vaadeden arasında kurulan sözleşmeye yabancı durumundaki yararlanan, tarafı olmadığı bu sözleşme kapsamında vaadedene karşı doğrudan ileri sürebileceği bir alacak hakkını aslen kazanır.

Üçüncü kişinin malvarlığında kendi iradesinden bağımsız olarak gerçekleşen bu kazandırma ret hakkının tanınmasına ilişkin görüşlerin de dayanağını oluşturur. Ret hakkı, hiç kimseye hukuki işlem yoluyla iradesi dışında hak kazandırılmaz kuralı ile tam üçüncü kişi yararına sözleşme kurumu arasında bir köprü işlevi görür. Böylece, bir taraftan sözleşmenin nisbiliği ilkesine bir istisna oluşturulurken, diğer taraftan da oluşturulan bu istisnai sözleşme modelinin hukukun temel ilkelerinden kopması engellenir.

Buna karşılık, alacak hakkının yapısı dikkate alındığında tek taraflı irade beyanıyla kullanılan ret hakkının hukuki temeli tartışmaya açıktır. Alman hukukunda (BGB §333) olduğu gibi ret hakkının açıkça düzenlendiği sistemlerde böyle bir tartışmanın yeri olmamakla birlikte konunun önemi Türk ve İsviçre hukuklarında kendisini gösterir. TBK m.129 (OR Art.112) üçüncü kişi yararına sözleşme modelinin pozitif düzenlemeye aktarıldığı, çerçevesi genel olarak çizilmiş bir hüküm niteliği taşır. Kanun koyucu, söz konusu düzenlemede ret hakkına yer vermeyi ihmal ettiğinden bu konuda bir kanun boşluğunun bulunduğu kabul edilir.

Tam üçüncü kişi yararına sözleşmede, yararlanan, vasiyet alacaklısı ile benzer bir hukuki durumda yer aldığından söz konusu kanun boşluğunun kıyas yoluyla doldurulmasında yararlanılabilecek düzenleme TMK m.616'dır. Diğer taraftan, TMK m.616'nın da temelini oluşturan irade özerkliği ilkesi dikkate alınarak kanun boşluğunun bu ilke ile doldurulması da mümkündür.

Vaadedene yöneltilecek yenilik doğuran irade beyanıyla kullanılan ret hakkı süreye bağlı değildir. Bununla birlikte, yararlanan, kendisine yapılan kazandırmayı açık ya da örtülü olarak kabul etmekle birlikte ret hakkı da ortadan kalkar.

Ret hakkının kullanılması, iradesi dışında kendisine yapılan kazandırma karşısında yararlananın başvurabileceği bir hukuki yoldur. Böylece, tam üçüncü kişi yararına sözleşmenin konusunu oluşturan alacak hakkı kazanılmamış kabul edilir. Ortaya çıkan sonuç geçmişe etkili olup, ret hakkının taraflar arasındaki ilişkiye etkisi sözleşmenin yorumuna bağlıdır.

KISALTMALAR

Abschn.	: Abschnitt
AJP	: Aktuelle Juristische Praxis
Art.	: Artikel
Bd.	: Band
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	: Amtliche Sammlung der Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtes
BGer	: Schweizerisches Bundesgericht
BGH	: Bundesgerichtshof
BJM	: Basler juristische Mitteilungen
Bkz.	: Bakınız
BVerfG	: Bundesverfassungsgericht
BWNotZ	: Zeitschrift für das Notariat in Baden-Württemberg
C.	: Cilt
c.	: cümle
Dn.	: Dipnot
DNotZ	: Deutsche Notar-Zeitschrift
E.	: Esas
Einf.	: Einführung
Fn.	: Fussnote
HD	: Hukuk Dairesi
HGer	: Handelsgericht
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
JA	: Juristische Arbeitsblätter
JURA	: Juristische Ausbildung
K.	: Karar
Ka.	: Kapitel
Karş.	: Karşılaştırınız
KG	: Kammergericht
KTK	: Karayolları Trafik Kanunu
LG	: Landgericht
MDR	: Monatsschrift für Deutsches Recht
MittRhNotK	: Mitteilungen der Rheinischen Notarkammer
N.	: Note/Randnote
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift

NJW-RR	: Neue Juristische Wochenschrift-Rechtsprechungs Report
NZM	: Neue Zeitschrift für Miet- und Wohnungsrecht
OGer	: Obergericht
OLG	: Oberlandesgericht
OLGZ	: Entscheidungen der Oberlandesgerichte in Zivilsachen
OR	: Schweizerisches Obligationenrecht
Rn.	: Randnummer
r+s	: recht und schaden
s.	: sayfa
SJ	: La Semaine judiciaire
T.	: Teil
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
VersR	: Versicherungsrecht
Vorbem.	: Vorbemerkung
Yarg.	: Yargıtay
ZBJV	: Zeitschrift des bernischen Juristenvereins

KAYNAKÇA

- Akyol Şener**: Tam Üçüncü Şahıs Lehine Sözleşme, İstanbul 2008.
- Antalya, Gökhan**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.I, İstanbul 2015.
- Antalya, Gökhan/Topuz, Murat**: Medeni Hukuk, İstanbul 2015.
- Bärtschi, Harald**: Verabsolutierte Relativität-Die Rechtsstellung des Dritten im Umfeld von Verträgen, Zürich 2009.
- Berger, Berhard**: Allgemeines Schuldrecht, Bern 2008.
- Brox, Hans/Walker, Wolf-Dietrich**: Allgemeines Schuldrecht, München 2009.
- Buz, Vedat**: Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005.
- Büscher, Andreas**: Die einvernehmliche Aufhebung von Schuldverträgen, Zürich 2015.
- Emmenegger, Susan/Tschentscher, Axel**: Berner Kommentar, Bd.I-1, Einleitung, Art. 1-9 ZGB, Bern 2012.
- Eren, Fikret**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015.
- Erman, Walter**: BGB Kommentar, Bd.I, Köln 2014 (Erman/.....).
- Fikentscher, Wolfgang/Heinemann, Andreas**: Schuldrecht, Berlin 2006.

- Furrer**, Andreas, **Müller-Chen**, Markus: Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zürich 2008.
- Furrer**, Andreas/**Schnyder**, Anton K.: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen, Zürich 2012 (CHK-.....).
- Gauch**, Peter/**Aeppli**, Viktor/**Stöckli**, Hubert: Präjudizienbuch OR, Zürich 2012 (Prä-OR/.....).
- Gauch**, Peter/**Schluemp**, Walter R./**Schmid**, Jörg/**Emmenegger**, Susan: Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Bd.II, Zürich 2014 (Gauch/Schluemp/Emmenegger).
- Gottwald**, Peter: Münchener Kommentar zum BGB, Bd.2, §§ 241-432, München 2015 (MüKoBGB/.....).
- Harke**, Jan Dirk: Allgemeines Schuldrecht, Berlin-Heidelberg 2010.
- Hochstrasser**, Michael: Freizeichnung zugunsten und zulasten Dritter, Zürich 2006.
- Honsell**, Heinrich: Kurzkommentar Obligationenrecht, Basel 2014 (KuKo OR-.....).
- Honsell**, Heinrich/**Vogt**, Nedim Peter/**Wiegand**, Wolfgang: Basler Kommentar-Obligationenrecht I, Art. 1-529 OR, Basel 2007 (BSK OR I-.....).
- Hornberger**, Thomas: "Grundfälle zum Vertrag zugunsten Dritter-Teil I", JA 2015/1, s.7 vd. (T.I).
- Hornberger**, Thomas: "Grundfälle zum Vertrag zugunsten Dritter-Teil II", JA 2015/2, s.93 vd. (T.II).
- Huguenin**, Claire: Obligationenrecht Allgemeiner und Besonderer Teil, Zürich 2014.
- Jauernig**, Othmar: Bürgerliches Gesetzbuch-Kommentar, München 2014 (Jauernig/.....).
- Joussen**, Jacob: Schuldrecht I - Allgemeiner Teil, Stuttgart 2015.
- Kılıçoğlu**, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2015.
- Koller**, Alfred: Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Bern 2009.
- Kramer**, Ernst A./**Probst**, Thomas: Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Basel 2013.
- Krauskopf**, Patrick: Der Vertrag zugunsten Dritter, Freiburg 2000.
- Kren Kostkiewicz**, Jolanta/**Nobel**, Peter/**Schwander**, Ivo/**Wolf**, Stephan: OR Kommentar, Zürich 2009 (OR-Komm/.....).
- Linnenbrink**, Dominik: "Der Vertrag zugunsten Dritter in der notariellen Praxis", MittRhNotK 1992, s.261 vd..
- Looschelders**, Dirk/**Makowsky**, Mark: "Relativität des Schuldverhältnisses und Rechtstellung Dritter", JA 2012, s.721 vd..
- Losser-Kroggh**, Peter: "Bundesgericht, I. Zivilabteilung, 7.8.2000, i.S. Banque de Dépôts et de Gestion c. Henri et Eric Bonnet, BGE 126 III 375 ff., Berufung", AJP 2001, s.115 vd..
- Medicus**, Dieter/**Lorenz**, Stephan: Schuldrecht I Allgemeiner Teil, München 2008.

- Oğuzman**, Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.2, İstanbul 2014.
- Palant**, Otto: Bürgerliches Gesetzbuch, München 2015 (Palant/.....).
- Petersen**, Jens: “Der Dritte im Allgemeinen Schuldrecht”, JURA 2014, s.580 vd..
- Prütting**, Hanns/**Wegen**, Gerhard/**Weinreich**, Gerd: BGB Kommentar, Köln 2014 (PWW/.....).
- Schmid**, Jörg/**Zbinden**, Oliver: “Die privatrechtliche Rechtsprechung des Bundesgerichts im Jahr 2013”, ZBJV 151/2015, s.32 vd..
- Schulze**, Reiner: Bürgerliches Gesetzbuch, Baden-Baden 2014 (Hk-BGB/.....).
- Schulze**, Reiner/**Grziwotz**, Herbert/**Lauda**, Rudolf: BGB Kommentiertes Vertrags und Prozessformularbuch, Baden-Baden 2014 (GF.BGB-.....).
- Schwenzer**, Ingeborg, Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil, Bern 2012.
- Skripsky**, Martin/**Weber**, Rolf H.: “Verfügungen zugunsten Dritter”, ZBJV 2003, s.249 vd..
- Stacher**, Marco: “Rechtsprechung des Bundesgerichts in Schiedssachen 2011 und 2012”, AJP 2013, s.102 vd..
- Staudinger**, Julius von: Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse, §§328-345, Berlin 2015 (Staudinger/.....).
- Weber**, Rolf H.: Berner Kommentar, Bd.VI-1-6, Bern 2002.
- Weiler**, Frank: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Baden-Baden 2014.
- Yavuz**, Nihat: Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C.1, Ankara 2015.
- Zellweger-Gutknecht**, Corinne: Berner Kommentar, Bd.VI-1-7-2, Bern 2012.